

2.

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

NECESSITATE

LEGUM SUMTUARIARUM,

QUAM

ANNUENT, AMPL. FAC. PHIL. REG. ACAD. ABOËNS.

PUBLICO EXAMINI SUBIICIUNT

LAURENTIUS WADELL,

PHIL. PRACT. & POLIT. DOCENS,

ET

PETRUS BLOMBERG,

STIP. REG. SMOLANDI.

IN AUDIT. MAJ. DIE XXIII. OCTOBR. A: NO MDCXCIX.

H. A. M. S.

ABOË, TYPIS FRENKELLIANIS

INSTITUTIONS

INSTITUTIONS

LEGUMINUM VARIETATUM

LEGUMINUM VARIETATUM

LEGUMINUM VARIETATUM

LEGUMINUM VARIETATUM

LEGUMINUM VARIETATUM

LEGUMINUM VARIETATUM

§. I.

Quum felicitatis studium homini sit congenitum, nec vires illi obtinendæ pares prorsus desiderant mortales, quispiam forte mirabitur, quâ fiat, paucos tamen veram consequi felicitatem, plurimos vero, obtenta licet votorum summa, reapse experiri, se nubem pro Junone fuisse amplexos. Mirari autem desinet experientiam consulens, docentem, hos, relictis sanæ rationis, actionum suarum sibi datæ moderatricis, dictaminibus, passionum lenocinia & ex his orta perversa judicia pertinaciter secutos, vana spe fuisse delusos; valet enim heic proverbium: *Quot capita tot sensus*. Libertatis civilis multifaria explicatio hujus rei illustre offert exemplum: alii illam, ut perniciosam & salutem publicam plane evertentem, condemnarunt: alii vero summis illam extulerunt laudibus, felicitatem sine libertate civili existimantes nullam præsumendam, nedum impetrandam. Quæ sententiarum divortia dirimere fines terminosque nobis nunc constitutos transgreditur; observare tamen juvabit, libertatem hanc, vero suo sensu sumtam, cum legibus civilibus & imperio legitimo optime non solum confi-

A

ste-

stare, sed etiam has illi maxime inservire. (a) Quin leges civiles in genere, dum sapienter sunt latae, communem civium salutem praeparant ac stabiliant, nemo sanus dubitare potest, secum reputans, sine his legibus quemque fortioerem, suarum rerum nimis studiosum, in aliorum bona invasurum, vel saltim cum aliorum dispendio commoda sibi utilia quaesiturum. Vanitati hominum tribuenda est illa, quam sibi arrogant praeminentia; qua fit, ut opulentiores deliciarum non minus, quam rerum pretiosarum varia genera sibi comparent non curantes, bona civitatis sensim ita exhauriri. (b) Huic malo sanando *Leges*, quae dici solent *Suntuariae* imprimis inserviunt, quippe impediens, ne interna civium turbetur opulentia. Quae de harum legum necessitate in sequentibus afferre statuerimus, mitiori B. L. iudicio submittimus, etiamsi exilis Minerva ad ungvem omnia, quae hoc spectant argumentum, refecare & explicare non valeat.

§. II.

Ante vero quam materiam aggredimur propositam, a re alienum forsitan haud erit, observationes quasdam praemittere luxus in salutem publicam in-

a) Vid. *De l'Esprit des Loix* par MONTESQUIEU Liv. XXVI Chap. XV.

b) Vid. *Libr. cit.* Liv. VII. Chap. I.

influxum ostensuras. Quis ignorat, homines omni ævo luxui pro diverso temporum genio indulgisse; divitiisque gaudentes eisdem in suam delectationem, utilitatem & commodum esse usos, adeoque luxum in suam admisisse domum. Res in orbe hoc terra-queo occurrentes qui vel parum consideraverit, facile intelliget, præter largam earum copiam, quæ necessitatibus nostris sufficiunt, alias juxta existere, voluptatem nobis parientes. Sapientiæ Summi Numinis congruum nequaquam videtur, tanta & tam multa in naturæ sinu recondita dona creasse, si nulli usui essent, neque rem animo a præjudiciis libero rite perpendentes metuamus sobrium eorum usum, in nostram delectationem adhibitum, reipublicæ nociturum, quin potius in confesso est, industriam civium ita ali, opulentiam confirmari & salutem promoveri communem. (c) Quum vero instituta quævis humana abusu magis minusve pateant, fieri potest, ut desideriis nostris nimium indulgeamus, nullo habito respectu vel opum tenuitatis vel valetudinis conservationis; quo in casu luxus longe aliam induit faciem, opulentiam immuens publicam & privatam, moresque bonos pes-

A 2

fi-

c) Vid. *Excellentissimi Herois & regni Senatoris &c. D:ni*
 A. J. HÖPKENS *Tal om Fppighets nytta, hållit för*
Kongl. Sv. Vet. Academi, år 1740.

finum in modum corrumpens. (d) Homo immodico cibi vel potus apparatusi deditus; aut qui quovis impendio res, pro raris & elegantibus habitas, in se vero nullius fere pretii, sibi comparat, non ex ratione, sed ex animi agit levitate, adeoque in pro-meritam incurrit culpam. Dum igitur non omne patrocinium luxui denegavimus, facili intelligitur negotio, illam luxus speciem jure admitti & suo modo commendari posse, qua cives mutuis sibi invicem succurrant operibus; qua industria magnos in natura repositos thesauros effodit & usui aliorum offert; & qua ditiores pauperibus adminicula sustentationis suæ comparandi ansam præbent. Sed quum fiat, ut non omnia ferat omnis terra, commercia sunt instituta, quibus non singuli tantum homines, sed integræ quoque nationes, quæ sibi superflua, vel saltem minus sunt necessaria aliis vendunt, vel cum aliis rebus sibi utilibus permittant. Quamdiu igitur commercia ad eum agitantur tenorem, ut merces, tam quæ inferuntur, quam quæ exportantur, valoris sunt non multum disparis, commoda utrinque librantur. Nimia vero exoticarum copia deliciarum luxuriam civitati perniciosam introducit, quam nisi leges sumptuariæ restringerent, cito citius cum opulentia civili actum esset & conclamatum.

§. III.

d) Confr. *Libell. cui titulus: Fritt och Offentligt omdöme öfver den nys gifna Kongl. Förordningen emot Yppigbet af E. N. - Stockb. 1794.*

O

§. III.

Quod ad naturam legum sumtuarum attinet, Celeberr. Puffendorff eas definit (e) per leges civiles, quæ modum statuunt sumtibus extra necessitatem positis. Historia teste leges sumtuarias ubivis fere antiquioribus etiam temporibus propositas vel latas fuisse novimus. Luxuriam & sumtuositatem civium reprimere pro scopo semper habuerunt Principes; de modo autem sumtibus statuendo, diversæ exstiterunt sententiæ; etiam admodum variæ poenæ his adjectæ legibus. Sunt enim non pauci plane negantes, ingentes quibus faciendis opulenti cives advesfacti sunt sumtus legibus cohiberi posse: proindeque arbitrantes, fatius esse, nihil hec tentare, quam irriti conatus ludibrium subire. Memoratu dignæ sunt leges sumtuaræ Zaleuci, quarum mentionem facit Diodorus Siculus in Libr. XII Cap. 21. Titus quoque Livius refert Leges Opiam, Fanniam & Lyciniam apud Romanos latas, ut luxuriam coërcerent. Digna est, quæ legatur Tiberii epistola ad Senatum Romanum de difficultate leges sumtuarias sancienti. (f) Diversam earum in diversis locis formam & naturam silentio præterimus. In patria nostra pro diversa temporum ratione variæ obtinuerunt leges sumtuaræ.

A 3

Rex

e) Vid. Libr. Ejus de Jure Nat. & Gentium.

f) Vid. Taciti Annal. Libr. III.

Rex MAGNUS cognomine *Smek* primus quidem efficaces huic negotio legislatorio adiecit manus. (g) Longum foret, omnem legum harum formam apud nos mutatam describere; at vero naturam semper unam eandemque conservarunt, scilicet ut cives ad frugalitatem & parsimoniam deducerentur, pretiosas merces exoticas prohibendo, ne inferrentur, vel communi usui adhiberentur, quod de legibus sumtuariis in genere dictum sufficiat. In civitatibus igitur bene constitutis, præcipue si inopia rerum, imprimis pecuniarum laborant, summae necessitatis has esse leges patet, sumtus videlicet civium nimios restringentes. Illustris quidem, quem supra nominavimus MONTESQUIEU (h) pro diversa cujusque status regiminis forma ac civium opulentia leges sumtuarias esse sanciendas statuit; quam vero sententiam multis argumentis probatam ingeniosam quidem fatemur; attamen quum in aprico sit, vi-
tam

g) Vid. *Tal om den omsorg våra Förfäder användt til öfverflöds afskoffande af Grefve H. A. GYLLENBORG.*

b) Verba ipsius ita audiunt: *Un état peut faire des lois somptuaires dans l'objet d'une frugalité absolue: c'est l'esprit des lois somptuaires des républiques; & seqq. — denique hæc habet: En général, plus un état est pauvre, plus il est ruiné par son luxe relatif; & plus par conséquent il lui faut des lois somptuaires relatives. Plus un état est riche, plus son luxe relatif l'enrichit; & il faut bien se garder d'y faire des lois somptuaires relatives. Vid. de l'Esprit des Loix; Liv. VII, Chap. V.*

tam sobriam & frugalem omnibus prodesse, Principes quovis modo luxuriam, ubicunque se insinuaverit, legibus proscripserunt. Ast vero etiam heic observari oportet, leges sumtuarias alteri civitati majorem, quam alteri afferre usum pro diversa institutorum civitatis ratione, & inæquali civium numero atque opulentia.

§. IV.

Quam invenimus naturæ oeconomiam, scilicet quod nihil adeo sit noxium vel molestum, ut idem aliqua ex parte non valeat & profit, ejus analogon in humanis quoque reperimus institutis, adeo ut in ipsis legibus incommoda apparentia veris compensentur commodis; id quod legibus quoque sumtuariis applicari potest. Queruntur quidem nonnulli, suo nimis intenti lucro, se his legibus ad incitās redigi; Iniqua autem est istorum hominum querela, cum dispendio totius reipublicæ lucrum acquirere cupientium: diligenti & laboribus adsveto homini nulla deerit occasio, pluribus aliis modis sine felicitatis publicæ & privatæ collisione non solum sustentationem, sed etiam opulentiam merendi. Quænam civitatis evaderet conditio, si alii divitiis & deliciis abundarent, maxima civium parte inopia & miseris obruta? neque illi voluptatum barathro immersi, neque hi miseritæ paupertatis onere exhausti, reipublicæ, necessitate premente, succurrere
pos.

possent. Privatum igitur commodum publico in veram civium salutem semper subordinetur necesse est. Videor tamen mihi videre, multis me bilem movisse, dum his argumentis sua quævis in suam utilitatem & jucunditatem consumendi licentiam eis denegem. Rem vero æqua perpendentes lance animadvertimus, nullam neque veram utilitatem neque voluptatem in conviviorum nimio splendore, vel in formis vestium sæpe mutatis, vel in quocunque nitido apparatu consistere, quin potius tædium & nauseam cito excitabit ejusmodi momentanea voluptas, opes multa tam nostra quam majorum opera congestas sensim auferens, hominemque infra brutorum sortem detrudens. Hinc tamen non sequitur, commodum privatum publico semper oppositum esse, æque enim hoc absurdum; singulorum opulentia & industria totius civitatis salutem confirmat, dum conjunctis viribus omnia membra mutuam communibus commodis navant operam.

§. V.

Verbo etiam monendum putamus, sanctitatem juris dominii per leges sumtuarias nequaquam tolli; dum enim vel nimios sumtus prohibent, vel commercia cum exteris suæ civitati noxia certis circumscribunt limitibus, jus dominii nullo modo attingunt. Dominium quidem est jus, quo aliquid ita ad nos pertinet, ut idem pro lubitu, ne tamen le-
gi-

gibus adversum civilibus quid fiat, disponere possi-
 mus; at vero dum in civitates coiverunt homines,
 hocce jus eis illibatum non mansit, sed in partem
 ejus ita venit summus Imperans, pro felicitate com-
 muni vigilias agens & instar patris pro salute libe-
 rorum suorum excubantis, ut nemo dominium su-
 um aliter exerceat, quam salus reipublicæ, quæ
 summa est lex, admittat. Quamvis autem leges
 sumptuariæ in coërcendis nimis civium sumptibus oc-
 cupentur, neminem tamen in possessione rerum su-
 arum aut in earum legitima dispositione impediunt,
 quin potius bona civium contra quorum demum
 cunque lucrandi studium defendunt, adeoque jus do-
 minii sanctum sartumque sustinent. Non potest ille
 injuriæ accusari, qui exempli gratia infantem cul-
 tri usu prohibet, dum videat hunc ignarum pericu-
 li, & sibi & aliis inde imminentis, nocere: nescio
 autem, quo alias modo melius infanti consulat, quam
 instrumentum noxium ab illo eripiendo nec reddendo,
 donec in usum suum illud convertere possit.
 Pari ratione quum homines multi, licet adulti, sæ-
 pe inscii adeo sint, ut veram felicitatem perverso
 ordine quærant, ægre non ferant, quod per leges,
 quæ communem respiciunt salutem, ad bonam fru-
 gem quasi teneantur. Quæ quidem, pro nostro
 rerum captu, sanctitatem juris dominii per leges
 sumptuarias non tolli probantia sufficiunt, quamvis
 alia argumenta his adjicere idem ostendentia diffi-
 cile non foret.

B

§. VI.

§. VI.

Necessitatem porro legum sumptuariarum, quisquis vel parum attenderit ad communis vitæ rationem, videbit. Neque utile neque fieri potest, ut omne commercium cum aliis tollatur. Res est, quod non omnes regiones æque benigno subjaceant cœlo, non omnibus locis natura æquali modo & copia suas distribuerit divitias; quibus aliæ abundant, earum in aliis terris maxima existit inopia, & sic vice versa. Omnia vero in hominum usum & commodum creatâ sibi invicem mutuam præstant operam. Politioribus introductis moribus, longinquis deliciis frui incepimus, quæ cupido successu temporis magis magisque increvit; quare commercia quascunque inter nationes indies etjam promota fuerunt, Necessitatibus ut solum satisfaciant, nunc non contenti, maximi sæpe impenduntur sumtus in res, voluptatem & ambitionem hominum titillantes, vanitati præcipue & superbiæ deditorum. Hinc factum est, ut quantum altera civitas perderet, tantum altera, magis industria, quæstum certum faceret. Principi igitur, ne cum ditrimeto suo commercia cum exteris exerceant cives, imprimis videndum est; quod ut facere possit, quænam in universum sit circulationis opum, mercium ac pecuniarum ratio prospiciet, an illa rite administretur, vel eum in modum, ut jacturam faciat sua civitas, quod obtinet, si merces vel nullius fere in se pretii vel quibus

bus pares in proprio inveniuntur solo, magnis impensis & numerata pecunia ab exteris comparantur. Pretium enim mercium ex necessitate & utilitate earum æstimandum est, adeo ut quibus carere possint cives mercibus minus addicatur pretii, quam necessariis. Ex quibus facile erit intellectu, commercia civitatis jacturam facere, non solum ubi quæ producat mercibus introductis solvendis non sufficiant, sed etiam ubi res majori & diuturniori usui inservientes, quam quæ aliunde emuntur, exportentur (i). Quibus fit, ut opes civium sensim exhauriantur & exteri cum civium dispendio ditefcant. Nisi huic malo Imperans obicem tempestive ponat, regnum vacillans cito delabitur, nec cives ad incitas redacti patriæ in suis angustiis succurrere unquam valebunt; quod ex multorum temporum experientia non minus quam ex Historia confirmatum videmus,

§. VII.

Vidimus, quantum ad perniciem civitatis aver- tendam leges conferant sumtuaræ, dispiciamus porro, quantum ex eis salus civitatis publica incrementi capiat. Si mercium, ad luxum solummodo & ostentationem spectantium, investio prohibeatur,

B 2

ru-

i) Confr. supra cit: *Fritt omdöme öfver den Kongl. Förordn. emot yppigbet*, pag. 29 & 30.

rudis autem materia, ex qua illæ parantur, in patria inveniatur solo, industria civium his frui cupientium ad similes fabricandas excitetur necesse est, vel si talis non reperiatur materies, succedaneum quoddam adhibebunt; qua ratione opes & divitiæ, quæ alias ad externos transferrentur, in patria circulantibus remanent, atque tam publicam quam privatam opulentiam incrementem efficiunt, dum opifices indigeni, quovis incitati lucro, molestos & sumtuosos non abhorreant labores, quibus aliquando exterarum gentium divitias forsitan in suas transferre queant crumenas. Omni tempore homini hominis auxilio opus est, & quo major hominum cœtus sub uno eodemque imperio vivat, eo magis ex auxilio mutuo usum capere potest quisque. Si itaque contigerit, ut vanitas quorundam eo processerit, ut desideriiis suis quocunque modo indulgeant, sapientis Imperantis est luxus studium ita moderari, ut in publicam utilitatem quantum fieri possit, vergat. Quod certius non obtinetur, quam fabricas indigenas erigendo, ubi rudes materiæ politioem induant formam, & multis opificibus sustentationem vel opulentiam diligentia & industria eorum hisce modis comparent. (h) Quantum vero reipublicæ expediat, cives habere frugales atque virtuti addictos quisque noverit. Parsimonia legibus sumtuariis promota non solum opulentiam civium auget,

ut

h) Vid. *Libr. nuperr. cit.* pag. 32 & seqq.

nt reditus & publici & priyati necessitate urgente inveniuntur, sed etjam tutissimum virtutis semper est fulcrum. Parsimonia tamen cum avaritia minime est confundenda, qua divitias suas, nec sibi nec aliis profuturas, magna cum cura avarus coacervatas occultat, quam commendare nemo potest, nisi qui cum ratione insaniat. Cum vero singuli cives quæ a peregrinis emuntur voluptates & comoda haud difficulter rejiciunt, legibus sumtuariis obediunt, & suam & publicam salutem insigniter corroboratam vident.

§. VIII.

Ut omnem, qui ex legibus sumtuariis redundat, usum capiant cives, necesse est, ut caveatur, ne occasionem monopoliis formandis præbeant, quibus nihil fere civitati exitiosius cogitari potest. Si enim hoc frenum commerciis injicitur, languescant necesse est, & una cum libertate totius civitatis salus communis cadat. Quidam civium innumeras congerent divitias, dum plurimi, qui ad quodcunque pretium necessitates suas a certis venditoribus emerent, iniquissima laborarent inopia & paupertate. Monopolia cujuscunque generis, quidquid in defensionem eorum afferri queat, itidem noxia civitati sunt, dum libertatem commerciorum quasi animam restringunt & suffocant. Quod prospicientes Principes maxime solliciti fuerunt de quibusvis

monopoliis abrogandis, neque umquam ansam, nova instituendi præbebunt, leges promulgando sumtuarias; quod consultius non foret, quam consilium Medici cujusdam, ægotantem sanare cupientis, morbum patientis in alium pejorem vertere solummodo nitentis, cui ingravescenti mederi vix ac ne vix quidem vires sufficiunt humanæ,

§. IX.

Aliud adhuc incommodum ex legibus sumtuariis forsitan exoriretur, nisi debita cum circumspectione ferantur. Eo igitur respectu Principi cavendum est, ne industria civium legibus hisce latis sufflaminetur. In antecedentibus luxum non omnem rei publicæ obesse observavimus, industriam quippe civium alentem. Quidquid, ex proprio collectum solo, in jucunditatem & commodum vitæ verti potest legibus sumtuariis non prohiberi solet, nisi periculum fuerit, ne cives hoc utantur prætextu, in externis mercibus, licet prohibitis, sibi comparandis & in usum suum vertendis: Quod præcipue valet, si ejusmodi rerum tanta inveniatur copia ut omnibus facile suppetat, vel accedente cultura suppetere possit. Ast vero etiam hæc regula non omni caret exceptione, ubique enim requiritur, ut saluti communi primo consulatur, privata vero huic semper postponenda. Quantum scopo civitatis conveniat, omnigena excoli artificia opesque e terræ gremio de-
pro-

promi, tantum etiam nocitura forent ejusmodi statuta, quibus opificia in ipsis incunabilis suffocarentur; quod proluxa quum non egeat demonstratione, qua cautela in legibus ferendis sumtuariis opus sit, facile intelligitur.

§. X.

Antequam levissimis hisce observationibus finem imponimus manumque de tabula movemus, sagacitatem clementiam justitiamque mitissimi Imperii in Patria nostra grata agnoscimus mente, quod Regi clementissimo nuperrime placuerit sumtuarias nobis præscribere leges, quibus uberrima in nos redundabunt commoda, dum luxuriam crescentem & cum illa morum corruptionem justa severitate cohibent. Nihil igitur nobis prius nihil posterius curæ cordique erit, quam clementissimam Regis curam pro salute nostra venerari & omni nisu sublevare. Quam necessariæ in genere sint leges sumtuariæ ostendere conati sumus; vix tamen ullibi majoris sunt necessitatis quam apud nos, quare eo ditiores etiam ferent fructum. Nostra non solum ætas, sed etiam feri posterii summam inde lætandi & sibi gratulandi materiam desument. Res ipsa loquitur nec jejunis nostris indiget laudibus.
